

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1981.2.06>

A. KENNIK

KUTSEHARIDUSSÜSTEEMI ÕPPEASUTUSTE OSAST KVALIFITSEERITUD TÖOLISKAADRI ETTEVALMISTAMISEL EESTIS 1951—1958

Esitanud V. Maamägi

Eesti haridusloo üht väheuuritumat lõiku, nõukoguliku kutsehariduse korraldust ning kutsekoolide osa töölisklassi kujunemises esimestel aastatel pärast Suurt Isamaasõda käsitles käesoleva kirjutise autor oma 1979. aastal ilmunud artiklis.¹ Selle sisulises jätkus, samuti algallikail rajanevas kirjutises on püütud analüüsida Nõukogude Eesti kutsekoolide arengu põhisuundi ajavahemikul 1951—1958 (s. o. kuni koolireformi alguseni), neid tegureid ja põhjusi, millest kasvasid välja kutsehariduse alal teostatud ümberkorraldused, oskustöölise ettevalmistamise tulemusi töøjõureservide süsteemis ning erinevate koolitüüpide osakaalu selles, samuti kutsekoolide osa vabariigi sotsiaalses arengus.

*

1940. aastail korraldas Nõukogude Eestis kutsekoolide rajamist ja nende kaudu oskustöölise väljaõpetamist Eesti Vabariiklik Töøjõureservide Valitsus. Tingituna muudatustest üleliidulises kutsekoolide juhtimise süsteemis reorganiseeriti see asutus 1953. aasta mais Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kutsehariduse Peavalitsuseks. Selle nime all tegutseti üks aasta, misjärel (pärast NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Töøjõureservide Peavalitsuse moodustamist) 1954. aasta mais organiseeriti taas Eesti Vabariiklik Töøjõureservide Valitsus.² Mõlema asutuse eesotsas oli 1952. aasta juunist (senine ülem Nikolai Suhhorukov siirdus teisele tööle) kuni 1954. aasta märtsini Anatoli Keskküla, seejärel ajutise kohusetäitjana Konstantin Leškin. 10. juunil 1954 nimetati Töøjõureservide Valitsuse juhatajaks Aleksei Šiškin,³ kes on sellel ametikohal töötanud tänini.

Eesti Vabariikliku Töøjõureservide Valitsuse kutsekoolide võrgus tegutses 1950. aastate algul 14 õppeasutust: neli tööstuskooli, kaks eritööstuskooli, üks raudteekool, viis vabrikukooli ja kaks kaevanduskooli. Neis koolitati oskustöölisi varasematel aastatel väljaarendatud profiilide kohaselt. Nii valmistati tööstuskoolides ja eritööstuskoolides ette eeskätt treialeid ja mitmesuguse kitsama eriala lukkseppi tööstusettevõtetele, tööstuskoolides nr. 1 ja 2 (mõlemad Tallinnas) ka laevaremonditehastele. Paides asuvas tööstuskoolis nr. 9 õpetati põllumajanduse tarbeks välja ekskavaatorijuhte ja põllumajandusmasinate remondi lukkseppi. Raudtee-

¹ Kennik, A. Töøjõureservide süsteemi õppeasutused oskustöölise ettevalmistajatena Eesti NSV-s sõjajärgseil aastail (1944—1950). — ENSV TA Toim., Ohisk., 1979, nr. 1, lk. 13—26.

² ENSV ORKA, f. R-1941 (Eesti NSV Ministrite Nõukogu Kutsehariduse Peavalitsus), nim. 2, s. 76, l. 17.

³ Samas, l. 19.

koolis nr. 1 (Tallinnas) töötasid vedurijuhiabide, veduriremondilukkseppade, vaguniremondilukkseppade ja tislerte õppegruppid. Kuuekuulise õppeajaga vabrikukoolid ja kaevanduskoolid valmistasid ette ehitustöölisi (müürseppi, puuseppi, krohvijaid, tislereid, maalreid), kaevanduskoolid peale nende ka kaevureid ja teisi kaevandustöölisi (läbindajaid, puurijaid, toestajaid). Põltsamaa vabrikukool nr. 18 koolitas traktoriste (õppeaeg samuti kuus kuud). Nende kutsealade kõrval pöörati tähelepanu kaadri ettevalmistamisele rahvamajanduse teistelegi harudele.

1950. aastail arenes NSV Liidu rahvamajandus jõudsalt edasi. Peasunnaks 5. ja 6. viisaastakul oli rasketööstuse eelisarendamine, jätkati maa elektrifitseerimist. Põllumajanduses pöörati suurt tähelepanu tootmise taseme tõstmisele, paranes tehniline varustatus. Kümneni teisel poolel hoogustus elamuehitus. Töölise ja teenistujate arv kasvas 40,4 miljonilt 1950. aastal 56 miljonini 1958. aastal.⁴ Suurendati õpilaste vastuvõttu kutsekoolidesse: kui 1950. aastal võeti NSV Liidu ulatuses kutsekoolidesse vastu 385 000 õpilast, siis 1958. aastal 691 000.⁵

Tähelepanu kutseharidussüsteemi arendamisele pöörasid nii NLKP 19. kui ka 20. kongress. 19. kongressi (oktoober 1952) direktiivides NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kohta viiendal viisaastakul (1951—1955) nõuti oskustöölise ettevalmistamise parandamist tööjõureservide süstemis.⁶ 20. kongressil (veebbruar 1956) osutati töölise, kolhoosnikute ning kõigi spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmise vajadusele seoses uue tehnika laialdase juurutamisega.⁷

Nõukogude Eestis oli 1950. aastate alguseks võitnud sotsialistlik kord, astuti sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise lõpuleviimise ajajärku. Arenes rahvamajandus, 1950. aastate algul sai tähtsaimaks rahvamajandusharuks tööstus. Kõigis tööstusharudes rajati uusi käitisi. Eriti hoogsalt arenes põlevkivitööstus. Kasvas kala- ja kaubalaevastik. Põllumajanduses jätkus tehniline rekonstrueerimine, suurenes masinapark, mis võimaldas järk-järgult üle minna ulatuslikule mehhaniseerimisele. Ekskavaatorite arvu kasv lubas ette võtta laialdasi maaparandustöid. Väikeelektrijaamade ehitamine, eriti aga üleminek põllumajanduse elektrifitseerimisele riiklikust süsteemist 1950. aastate kesksaiku pani aluse elektrenergia kasutamisele kolhoosi- ja sovhoositootmises. 1958. aastaks oli Eesti NSV kolhoosidest elektrifitseeritud 473 (58,8%) ja sovhoosidest 118 (95,9%).⁸ Ehituses jätkus neil aastail tööde spetsialiseerimine ja mehhaniseerimine, üha rohkem rakendati ekskavaatoreid, torn- ja autokraanasid ning buldoosereid. 1950. aastate kesksaigast hakkas intensiivselt arenema montaažehitus. Tallinnas alustas 1954. aastal tööd esimene monteeritava raudbetooni tehas. Kümneni lõpul algas hoogne tööstuslik linnaelamuehitus. Töötajate arv Eesti NSV rahvamajanduses kasvas 290 200-lt 1950. aastal 360 800-ni 1955. aastal⁹ ning 401 000-ni 1958. aastal.¹⁰

⁴ Народное хозяйство СССР в 1965 г. Статистический ежегодник. М., 1966, lk. 557.

⁵ Samas, lk. 585.

⁶ Direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta plaani kohta aastaks 1951—1955. ÜK(b)P XIX kongressi resolutsioon Riikliku Plaanikomitee esimehe sm. M. Z. Saburovi ettekande põhjal (vastu võetud ühel häälel 10. oktoobril 1952). — Rmt.: Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused. III osa. 1930—1954. Tallinn, 1957, lk. 566.

⁷ NLKP XX kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaks 1956—1960. — Rmt.: Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused. IV osa. 1954—1959. Tallinn, 1974, lk. 223.

⁸ K a l a, K. Eesti NSV elektrifitseerimise ajalugu (XIX sajandi lõpust 1965. aastani). Tallinn, 1974, lk. 184.

⁹ Eesti NSV rahvamajandus 1971. aastal. Statistiline aastaraamat. Tallinn, 1972, lk. 241.

¹⁰ 25 aastat Nõukogude Eestit. Statistiline kogumik. Tallinn, 1965, lk. 83.

Tehniline progress ja sellega kaasnev uue tehnika rakendamine nõudsid rohkem ja märksa tõhusama ettevalmistusega oskustöölisi, kui suutsid anda senised 6-kuulised vabriku- ja kaevanduskoolid ning 2-aastased tööstuskoolid. Ka vajati kaadrit uutele, keerukamatele kutsealadele. Seetõttu hakkasid oskustöölise väljaõpetamisel kujunema uued arengusuunad, millega seoses pandi alus seniste õppemeetodite tõhustumisele ning tehti muudatusi kutsekoolide võrgus.

Suuremat tähelepanu hakati pöörama oskustööliseks õppijate eelnevale haridustasemele ja õppeaja kestusele. Kui varem lubati kutsekoolidesse vastu võtta ka nõutavast väiksema haridusega noori, siis 1950. aastail hakati (eriti tööstus- ja raudteekoolides) järjekindlamalt nõudma kohustusliku 7-klassilise eelhariduse olemasolu. Selle nõude ühtlustamiseks kõigis seda tüüpi koolides lühendati 1953. aastal eritööstuskoolides õppeaeg kahele aastale. Ümberkujundatud eritööstuskoolidesse võis vastu võtta üksnes 7-klassilise haridusega lastekodukasvandikke (poeglapsi 14–16, tütarlapsi 15–16 aasta vanuses).¹¹ 1950. aastate teisel poolel muutusid nõuded eelhariduse osas veelgi rangemaks. Seetõttu nihkus mõnevõrra edasi ka kutsekoolidesse vastuvõetavate noorte vanusepiir.

Päevakorda kerkis kutseoskuste õpetamine ka keskharidust omavatele noortele, eriti seoses uute erialade avamisega. Nii hakati raudteekoolis nr. 1 1954. aastast alates rongiliiklusega seotud kutsealadele (vedurijuhiabid, teebrigadirid, vagunimeistrid) eliskorras vastu võtma keskkoolilõpetanuid. Teistes liiduvabariikides hakati moodustama kutsekoole, mille õpilaskond koosnes üldharidusliku keskkooli lõpetanuist. Esimesed sellised koolid avati 1954. aastal.¹² Samasuguste koolide (kandsid algul tehniliste, hiljem tehnikakoolide nime) moodustamine kerkis päevakorda ka Eestis.

Eesti NSV kalalaevastiku kasvust tingitud kaadrivajadus põhjustas 1954. aasta suvel tööstuskooli nr. 1 üleviimise Kalatööstuse Ministeriumi ettevõtete tootmisbaasile. Koolis hakati ette valmistama laevajuhte ja 3. järgu laevamehaanikuid.¹³ Neil erialadel kehtestati kolmeaastane õppeaeg. Kaks aastat hiljem taotles Kalatööstuse Ministerium õpilaste vastuvõtu kontingendi muutmist ning koolis ka raadiooperaatorite ja 2. järgu laevamehaanikute ettevalmistamist.¹⁴ Ministeriumi nõudmised ning vajadus avada Eesti NSV-s tehniline kool põhjustasid õppeasutuse reorganiseerimise. 1. augustist 1957 muudeti tööstuskool nr. 1 tehniliseks kooliks.¹⁵ Vastu võeti 105 keskharidusega noort, kes alustasid õppetööd 1. septembril.¹⁶

Uusi erialasid avati ka raudtee- ja eritööstuskoolides. Raudteekoolis nr. 1 sai õppida vagunimeistriks, teebrigadiriks ning auto- ja traktori-remondilukksepaks, eritööstuskoolis nr. 49 tööstusseadmete montaažilukksepaks ning meeste- ja naisterätsepaks.

Kutsekoolide arengut mõjutasid ka põlevkivibasseini muutuvad vajadused. 1950. aastate algul võis põlevkivibasseinis täheldada tööstusehituse mahu teatud vähenemist, mistõttu lõpetasid tegevuse vabrikukooli nr. 5 ja kaevanduskooli nr. 2 baasettevõtted (trustide «Gazslantsestroj» ja «Estonslantsestroj» kohalikud ehitusvalitsused). Et kohapeal uusi baasettevõtteid ei leitud ja polnud ka võimalik neid koole mujale paigutada,

¹¹ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 246, l. 12.

¹² Народное образование в СССР. Под редакцией А. И. Каирова, Н. К. Гончарова, Н. А. Константинова, Ф. Ф. Королева, М. П. Малышева, В. З. Смирнова. М., 1957, lk. 360.

¹³ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 246, l. 31.

¹⁴ Samas, s. 325, l. 97.

¹⁵ Samas, l. 121.

¹⁶ Samas, s. 330, l. 30.

otsustati nad õppe- ja tootmistingimuste puudumise tõttu sulgeda. Vabrikukool nr. 5 (Ahtmes) lõpetas tegevuse 1952. aasta septembris, kaevanduskool nr. 2 (Purul) sama aasta detsembris.¹⁷ Viimase õpilaskontingent anti üle kaevanduskoolile nr. 3.

1950. aastate algul (eriti 1952. aastal) voolas põlevkivibasseini kaevandustesse rohkesti tööjõudu, mistõttu vähenes vajadus tööliiskaadri järele. Kaevandused ei olnud enam huvitatud kaevanduskoolide lõpetanute (keeldusid neile suunatud noortöölisi vastu võtmast).¹⁸ Seetõttu lakati kaevanduskoolis nr. 3 koolitamast kaevanduse oskustöölisi.

Uueks arengusuunaks kutsehariduse süsteemis kujunes kaadri ettevalmistamine põllumajandusele. Senine õppesüsteem (osalt põllumajanduse mehhaniseerimise koolid, suures osas aga lühiajalised kursused masinatraktoriijaamade juures) ei vastanud enam põllumajanduse vajadustele. Nõrga üldtehnilise ettevalmistuse kõrval (kursustel omandati enamasti vaid sõiduoskus ja algteadmised masinatega töötamiseks) jäi vajaka ka remondioskustest.¹⁹

NLKP Keskkomitee pleenumil 1953. aasta septembris arutati põllumajanduse edasiarendamist ja seoses sellega kaadriküsimusi. Peeti vajalikuks reorganiseerida olemasolevad põllumajanduse mehhaniseerimise koolid ning minna nendes üle samale õppeprintsibile, mida rakendati tööstusele kaadride ettevalmistavates tööstuskoolides. Samuti otsustati organiseerida põllumajanduse mehhanisaatoreid ettevalmistavaid õppeasutusi juba olemasolevate tööstus- ja vabrikukoolide baasil ning avada aastail 1954—1957 uusi põllumajanduse mehhaniseerimise koole.²⁰

Septembripleenumi otsuste täitmiseks muudeti kogu NSV Liidus mehhanisaatorite kaadri väljaõpetamise senine süsteem.²¹ 1. jaanuarist 1954 reorganiseeriti Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kutsehariduse Peavalitsuse tööstuskoolid nr. 9 (Paides) ja nr. 11 (Kingissepas) ning eritööstuskool nr. 12 (Tartus) põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolideks, vabrikukoolid nr. 4 Tartus ja nr. 18 Põltsamaal aga põllumajanduse mehhaniseerimise koolideks.²² Jaanuaris võeti Põllumajanduse ja Varumise Ministeeriumilt üle Helme, Järva-Jaani, Koluvere ja Vigala ning Sovhooide Ministeeriumilt Vodja põllumajanduse mehhaniseerimise kool,²³ septembris ka Viljandi põllumajanduskool, mis reorganiseeriti samuti põllumajanduse mehhaniseerimise kooliks.²⁴ Pearõhk nii põllumajanduse mehhaniseerimise koolides kui ka põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolides asetati traktoristide ettevalmistamisele. Arvestades põllumajandustööde hooajalisust ning lähtudes vajadusest tagada mehhanisaatoreile aasta ringi erialast tööd, hakati põllumajanduse mehhaniseerimise koolides 1954. ja põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolides 1955. aastast peale ette valmistama laia profiiliga traktoriste-masiniste, kes said ka lukksepa kvalifikatsiooni. Õppeaeg pikenes sel erialal ühe aastani. NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Tööjõureservide Peavalitsuse ettepanekul kehtestati mõlemas koolitüübis 1956. aastast õppetöö alguseks

¹⁷ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 196, l. 137, 143 ja 144.

¹⁸ Samas, s. 217, l. 12.

¹⁹ Vt. Rubin, M. Mehhanisaatorite kaadri formeerumine Eesti NSV põllumajanduses aastail 1944—1965. — Rmt.: Sotsialistliku põllumajanduse areng Nõukogude Eestis. Artiklite kogumik. Toim. E. Tõnurist. Koost. V. Järv, J. Kahk. Tallinn, 1976, lk. 210.

²⁰ NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest (NLKP Keskkomitee pleenumi otsus 7. septembrist 1953; vastu võetud sm. N. S. Hruštšovi ettekande põhjal). — Rmt.: Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused. III osa, lk. 627—628.

²¹ Vt. Медынский Е. Н. Просвещение в СССР. М., 1965, lk. 135.

²² ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 64, l. 365.

²³ Samas.

²⁴ Samas, s. 75, l. 113.

1. veebruar,²⁵ mis võimaldas paremini korraldada tootmispraktikat ning suunata lõpetanud õigeaegselt töökohtadesse.

Hoogustuv maaparandus nõudis senisest rohkem ekskavaatorijuhte. Seda arvestades loodi vastavad tingimused ja kahekordistati õpilaste vastuvõttu Paide põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolis nr. 1. Elektrifitseerimise areng võimaldas peale künni, külvi ja koristustööde mehhaniseerida teisigi tööliike (vilja esialgne töötlemine, loomakasvatus), mistõttu päevakorda kerkis põllumajanduselektrikute ettevalmistamine. 1955. aastal avati Järva-Jaani põllumajanduse mehhaniseerimise koolis nr. 6 elektrimontööri (õppeaeg 10 kuud) ning Tartu põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolis nr. 3 elektromehaaniku (õppeaeg 2 aastat) eriala. Põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolides nr. 1 (Paides) ja nr. 2 (Kingissepas) jätkati auto- ja traktoriremondilukkseppade ettevalmistamist. Põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolide arv jäi neil aastail stabiilseks. Seevastu vähenes põllumajanduse mehhaniseerimise koolide arv kolme võrra: 1956. aastal ühendati Tartus asuv kool nr. 4 sealse põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskooliga nr. 3²⁶, 1957. aastal lõpetas ebarahuldavate õppetingimuste tõttu tegevuse kool nr. 7 Koluveres²⁷ ja 1958. aastal samadel põhjustel kool nr. 10 Vodjal.²⁸ Seetõttu vähenes mõnevõrra ka põllumajanduse mehhaniseerimise koolide õpilaste arv.

Suurt tähelepanu pöörati 1950. aastail ehitustöölise koolitamisele. Ehitustegevuse areng nõudis tunduvalt parema ettevalmistusega kaadrit, kui seda olid 4-klassilise eelhariduse ja 6-kuulise väljaõppega puusepad, müürsepad, krohvijad jt. lihterialade oskustöölised. Oli tarvis töölisi, kes oleksid suutelised kasutama uusi seadmeid, vastaksid nõuetele, mida esitas ehitustööde jätkuv industrialiseerimine (kuigi samal ajal jäi ka käsitööle suur osakaal). Kasvas vajadus monteerijate, betoonitöölise, torulukkseppade, raketispuuseppade ja teiste oskustöölise, samuti mitmesuguste mehhanismide juhtide järele. Neid nõudmisi püüti rahuldada kõigepealt õppeaja pikendamise teel. Esimesena vabariigis tehti seda Tallinna vabrikukoolis nr. 1: 1952. aasta jaanuarist pikenes seal õppeaeg seniselt kuult kuult kümne kuuni.²⁹ Ka hakati õpetama uusi, keerukamaid kutsealasid (raketispuusepad, tööpingitöölised) ja lihterialasid (müürsepp-pottsepp, maaler-klaassepp, krohvija-fassaadikrohvija). Muidugi tõi see koolile hoolt juurde praktikakohtade leidmisel ja õppetöökodade sisustamisel. Et see kõik nõudis aega, jäi noortöölise väljaõppes esialgu üht-teist vajaka, kuid järk-järgult saadi kõigist raskustest üle. Teistes vabrikukoolides jäadi sel ajal veel püsima endise profiili ja 6-kuulise õppeaja juurde.

1955. aasta augustis võtsid NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu valitsus vastu ühise määruse, milles ehitustööde tootlikkuse tõstmise eesmärgil tunnistati muu hulgas vajalikuks alalise kvalifitseeritud ehitustöölise kaadri loomine ja selle ettevalmistuse parandamine. Tööjõureservide õppeasutustes tuli laiendada ehitustöölise ettevalmistamist selliselt, et need koolid muutuksid tööliiskaadri komplekteerimise ainsateks allikateks. Nähti ette järgmised õppeasutuste tüübid: a) ehituskoolid 10-kuulise, b) tööstuskoolid 2-aastase, mõningatel kutsealadel 3-aastase ning c) tehnikakoolid 1-aastase, üksikutel keerukamatel erialadel kuni 2-aastase õppeajaga. Viimastesse tuli vastu võtta keskkoolilõpetanuid.³⁰

²⁵ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 287, l. 1.

²⁶ Samas, s. 305, l. 13.

²⁷ Samas, s. 331, l. 16.

²⁸ Samas, s. 345, l. 118.

²⁹ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 3, s. 49, l. 6; nim. 4, s. 171, l. 115.

³⁰ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 89, l. 134.

Nimetatud põhimõtete alusel korraldati ehitustöölise ettevalmistamine ümber ka Eestis. 1955. aasta oktoobris reorganiseeriti vabrikukoolid nr. 1, 17, 19³¹ (kõik Tallinnas) ja 20 (Pärnus)³² 10-kuulise õppeajaga ehituskoolideks.³³ Kümne kuu jooksul hakati noori välja õpetama nii endistel (müürsepad, puusepad jt.) kui ka äsja avatud erialadel (torulukksepad, ehitusplekksepad, raudbetoondetailide ja -konstruktsioonide vormijad, armatuurivalmistajad, betoonitöölised, vormijad-valajad, müürsepad-betoonitöölised, elektrimontöörid). Siiski ei kaotatud kuuekuuline õppevorm kohe. 1955. aasta sügisel ja 1956. aasta talvel võeti sel alusel õpilasi vastu ka ehituskoolidesse, mistõttu viimased vabrikukoolide programmide alusel õppinud oskustöölised lõpetasid ehituskoolid nr. 17, 19 ja 20 (koolide number jäi samaks) alles 1956. aasta kevadel või sügisel. Et õppeaja pikenedes ei väheneks ehituskoole lõpetavate noortöölise arv, püüti laiendada nende koolide õppebaasi ning suurendada vastuvõtukontingenti. 1956. aasta teisel poolel avati Tartus 10-kuulise õppeajaga ehituskool nr. 21.³⁴ Ainult ehitustöölise ettevalmistavaks õppeasutuseks kujunes kaevanduskool nr. 3, kus 10-kuuline õppeaeg kehtestati juba 1954. aastal.³⁵

Ehitustöölisi hakkasid välja laskma ka tööstuskoolid. 1957. aastal reorganiseeriti ehituskool nr. 21 2-aastase õppeajaga ehitusala tööstuskooliks nr. 13, ehituskool nr. 1 ja kaevanduskool nr. 3 aga 2-aastase õppeajaga ehituskoolideks.³⁶ Järgmise aasta augustis kehtestati 2-aastane õppeaeg ka ehituskoolides nr. 17, 19 ja 20,³⁷ kuid ühtlasi jätkati neis kaadri ettevalmistamist ka 10-kuulise õppeaja jooksul. Laiendati õpetatavate kutsealade arvu, näiteks võis Tartu tööstuskoolis nr. 13 omandada mitmeid liiterialasid: müürsepp-pottsepp-krohviija, krohviija-maaler-plaatija, müürsepp — raudbetoonitoodete betoonija — suurplokkehituste monteeriija.³⁸

Uutele alustele viidi vanemate hoolduseta jäänud laste kasvatamine ja praktiliseks tööks ettevalmistamine. 1956. aastal võttis NSV Liidu valitsus vastu määruse, kus muu hulgas rõhutati vajadust anda tööjõureservide süsteemi koolides õppivatele lastekodukasvandikele ühtlasi keskharidus. Sellekohaste koolide organiseerimist alustati ka Eesti NSV-s. 4-aastase õppeajaga tehnilisteks erikutsekoolideks muudeti 1957. aasta mais Tallinna eritööstuskool nr. 49 ja Kingissepa põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskool nr. 2.³⁹ Esimesena nimetatust sai tehniline erikutsekool nr. 2. Õppima võeti tütarlapsi rätsepa erialale. Vastuvõtukontingendiks kehtestati 75 õpilast: 4-aastasele kursusele 50 5—6-klassilise eelharidusega (õppeaja vältel tuli omandada 7-klassiline üldharidus) ja 2-aastasele kursusele 25 7-klassilise haridusega õpilast.⁴⁰ Endised õpilased lõpetasid vanade programmide alusel 1958. aastal.

Kingissepa põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskool nr. 2 reorganiseeriti tehniliseks erikutsekooliks nr. 3. Põllumajanduse mehhaniseerimise erialale võeti vastu üksnes poeglapsi.

Kaagvere lastekodu ja tema 7-klassilise kooli baasil, mille Eesti NSV Haridusministeerium andis üle Tööjõureservide Valitsusele, moodustati

³¹ Vabrikukool nr. 19 avati Tallinnas 1954. aasta detsembris. (ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 251, l. 49.)

³² Vabrikukool nr. 20 avati Pärnus 1955. aasta augustis (ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 89, l. 69; nim. 4, s. 277, l. 155).

³³ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 89, l. 135.

³⁴ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 304, l. 185.

³⁵ Samas, s. 245, l. 111.

³⁶ Samas, s. 326, l. 122 ja 125, 136—138.

³⁷ Samas, s. 345, l. 75.

³⁸ Samas, s. 326, l. 126.

³⁹ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 107, l. 1.

⁴⁰ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 326, l. 156, 157.

Tabel 1
Eesti Vabariikliku Tööjõureservide Valitsuse kutsekoolide ja õpilaste dünaamika ajavahemikul 1951—1958 (seisuga 1. jaanuar) *

Õppeasutuse tüüp	1951		1952		1953		1954		1955		1956		1957		1958	
	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi	kool	õpilasi
tööstuskool	4	884	4	1077	4	869	2(4)**	827	2	596	2	470	2	541	2(3)**	543
eritööstuskool	2	308	2	323	2	344	1(2)**	289	1(2)**	230	1(2)**	191	1	205	—(1)**	104
raudteekool	1	202	1	252	1	275	1	274	1	301	1	231	1	227	1	253
vabrikukool	5	625	5	578	4	489	2(4)**	502	3	357	—	—	—	—	—	—
kaevanduskool	2	407	2	228	1	273	1	185	1	203	1	205	1	201	—	—
ehituskool	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	351	5	664	5(6)**	1022
põllumajanduse meh- haniseerimise töös- tuskool	—	—	—	—	—	—	3	26	3	392	3	466	3	690	3	425
põllumajanduse meh- haniseerimise kool	—	—	—	—	—	—	7	1806	8	1920	8	1753	7	1363	6	1145
tehniline kool	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	78
tehniline erikutsekool	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	127
12-a. õppeajaga kutse- kool	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	150
Kokku	14	2426	14	2398	12	2250	17	3909	19	3999	20	3667	20	3891	21	3847

* Koostatud ja arvatud ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 173, l. 21; s. 197, l. 15; s. 219, l. 25; s. 247, l. 46 ja 58; s. 251, l. 48; s. 278, l. 15, 41 ja 160; s. 302, l. 15, 35 ja 100; s. 328, l. 26, 43 ja 158; s. 346, l. 25, 215 ja 360; s. 349, l. 150 ja 153 andmel.

** Sulgudes esitatud õppeasutuste arv hõlmab ka teisitiübilisi (peamiselt reorganiseeritud) kooli, mille juures töötasid antud koolitüübi õppe-
grupid.

Kaagveres põllumajanduse mehhanisaatorite ettevalmistamiseks 12-aastase õppeajaga kutsekool nr. 1. Sisustati õppetöökoad, õppekabinetid ja laboratooriumid ning komplekteeriti I, II ja V—VIII klass, igas 25 õpilast.⁴¹

Seega põhjustas sotsiaalne areng 1950. aastail kutsekoolides märgatavaid ümberkorraldusi, mitmekesisust õppeasutuste võrk. Tabelist 1 ilmneb, et kutsekoolide arv kasvas 14-lt 21-ni, õpilaste arv 2426-lt 3847-ni. Oluliselt muutus kutsekoolide struktuur. Neil aastail lõpetasid endisel kujul tegevuse eritööstuskoolid, vabrikukoolid ja kaevanduskoolid, vähenes tööstuskoolide arv. Vabriku- ja kaevanduskoolide asemele moodustati ehituskoolid, eritööstuskoolide asemele tehnilised erikutsekoolid. 1954. aastal pandi tööjõureservide süsteemis alus põllumajanduse mehhaniseerimise õppeasutuste tegevusele. 1957. aastal asutati esimene keskharidusel põhinev tehniline kool. Selline muutus õppeasutuste struktuuris muutis oluliselt ka õpilaskonna koosseisu. Kui 1950. aastate algul õppis kõige rohkem noori tööstus- ja vabrikukoolides, siis 1954. aastast domineerisid rohkem kui tuhande õpilasega juba traktoriste ettevalmistavad põllumajanduse mehhaniseerimise koolid. Käsitletava ajajärgu lõpul kasvas õpilaste arv märgatavalt ehituskoolides.

Tööjõureservide koolide komplekteerimine õpilastega toimus enamasti noorte kutsumise (mobiliseerimise) teel, sest vabatahtlikke vajalikul arvul ei jätkunud (eriti vabriku- ja kaevanduskoolidesse). Üksnes tööstuskoolide õpilaskond komplekteeriti täielikult vabatahtliku värbamise teel. 1955. aastal fikseeriti see ka seadusandluses ja tühistati noorte kutsumine (mobiliseerimine) tööstus- ja raudteekoolidesse.⁴²

Aastail 1951—1958 tegid tööjõureservide koolide õpetajad ja tootmisõpetuse meistrid ära suure töö nii teoreetilise kui ka tootmisõpetuse taseme tõstmisel. Igal aastal said koolide töökoad uusi tööpinke, kus võimalik, püüti sisustust moderniseerida. Õppeprotsessis hakati kasutama tootlikumaid rakiseid, eesrindlikku tehnoloogiat, kaasaegseid tootmise organiseerimise viise ja töömeetodeid, mis lähendasid õpilaste väljaõpet kättiste tegelikele töötingimustele.

Paremini hakkasid töötama koolide komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioonid, tehnika- ja aineringid ning kehakultuurikollektiivid. Heal järjel oli taidlus, mille tugevaks stiimuliks olid iga-aastased vabariiklikud ja tööjõureservide üleliidulised ülevaatused. Tuntuks nii meie vabariigis kui ka väljaspool sai Eesti NSV tööjõureservide õppeasutuste laulu- ja tantsumäng, mis 1956. aastal võttis osa ka VI ülemaailmsest noorsoofestivalist Moskvast. Tööjõureservide üleliidulises koolidevahelises sotsialistlikus võistluses saavutasid Eesti kutsekoolid korduvalt häid tulemusi ning preemiaid.

*

Eesti Vabariikliku Tööjõureservide Valitsuse (Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kutsehariduse Peavalitsuse) õppeasutused lõpetas ajavahemikul 1951—1958 kokku 20 806 oskustöölist. Koolitüüpide kaupa annab sellest ülevaate tabel 2.

Tööstuskooli lõpetas neil aastail 2707 oskustöölist 17 erialal. Pearõhk, nagu varemgi, oli asetatud metallitöölise väljaõpetamisele. Kui 1940. aastail oli esiplaanil olnud remondilukkseppade ja treialite ettevalmistamine, siis nüüd domineerisid 1501 lõpetanuga juba laevaremondi erialad (1501 lõpetanust 621 laevaseadmete montaažilukkseppa, 496 laevakerede monteeriijat, 186 laevaseadmete elektrimontööri jt.). Treialeid lõpetas 390

⁴¹ ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 327, l. 89, 91; s. 331, l. 1.

⁴² ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 2, s. 93, l. 24, 25.

Tabel 2

Eesti Vabariikliku Tööjõureservide Valitsuse kutsekoolide lõpetanud ajavahemikul 1951—1958*

Õppeasutuse tüüp	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	Kokku
tööstuskool	347	532	464	397	362	125	237	243	2707
eritööstuskool	60	23	135	73	138	89	99	103	720
raudteekool	101	96	147	118	169	127	98	123	979
vabrikukool	806	698	503	629	433	—	—	—	3069
kaevanduskool	383	252	288	205	197	196	198	—	1719
ehituskool	—	—	—	—	—	518	692	752	1962
põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskool	—	—	—	242	288	311	505	263	1609
põllumajanduse mehhaniseerimise kool	—	—	—	2059	1934	1731	1354	963	8041
Kokku	1697	1601	1537	3723	3521	3097	3183	2447	20 806

* Koostatud ja arvatud ENSV ORKA, f. R-1941, nim. 4, s. 173, l. 21, 43, 127, 181; s. 174, l. 35, 90, 141; s. 175, l. 27, 66, 93, 154; s. 197, l. 46, 81, 168; s. 198, l. 19, 50, 81, 103; s. 199, l. 48, 102; s. 219, l. 89, 143, 190; s. 220, l. 44, 75, 126, 153, 201; s. 221, l. 16, 202—213; s. 250, l. 151—173; s. 282, l. 70—85; s. 305, l. 1—21; s. 331, l. 1—26; s. 346, l. 25, 36, 44, 59, 215; s. 347, l. 126, 127, 129; s. 349, l. 150, 151 ja 153 andmeil.

ning tööstusseadmete remondilukkseppi 171. 200 ekskavaatorijuhti tuli tööstuskoolist nr. 9 (Paides). Uutel, 1950. aastate keskpaiku õpetama hakatud erialadel jõuti ette valmistada 91 laevajuhti ja 93 laevamehaanikut. Nende kõrval lõpetas veel kaks lendu torulukkseppi, autoremondilukkseppi, auto- ja traktoriremondilukkseppi, vaskseppi-plekkseppi jt. Kõige rohkem oli lõpetanud tööstuskoolides nr. 1 ja 2 (vastavalt 981 ja 1257).

Tööstuskoolide lõpetanud suunati enamasti tööle Tallinna tehasesse («Ilmarine», «Dvigatel», Masinaehitustehas, Laevaremonditehas jt.), aga ka teistesse ettevõtetesse üle kogu Eesti (autobaasid, masina-traktorijaaamad, veduridepood, turbatööstused). Ekskavaatorijuhid asusid suuremalt jaolt tööle maaparandusjaamades.

Varasemate aastatega võrreldes (üks lend 1950. aastal⁴³) kasvas märgatavalt lõpetanute arv eritööstuskoolides. 720 lõpetanust oli valdav osa metallitöölisi: 358 treialit, 115 tööstusseadmete remondilukkseppa, 49 tööstusseadmete montaažilukkseppa ja 45 tööriistalukkseppa. Aastail 1956—1958 lõpetas 79 naiste- ja 74 meesterätsepat.

Raudteekool nr. 1 andis kutse 979 noorele. Lõpetanute hulgas oli 267 vaguniremondilukkseppa, 240 vedurijuhiabi, 199 veduriremondilukkseppa, 75 vagunimeistrit, 50 teebriigadiri ja 47 auto- ja traktoriremondilukkseppa. Aastail 1951—1953 lõpetasid viimased kolm lendu, kokku 79 tislert, 1953. aastal üks lend katelseppi (22 inimest). Raudteekooli lõpetanud asusid enamasti tööle Eesti Raudtee Tallinna, Valga, Tapa jt. keskuste depoodes, osalt ka tehastes ja vabrikutes. Tislertid suunati enamasti tolleaegsesse Tallinna Mõõbli- ja Vineerivabrikusse (praegu Tallinna Vineeri- ja Mõõblikombinaat).

Vabriku-, kaevandus- ja ehituskoolid olid ehitustöölise ettevalmistamise sepikojaks. Kõige rohkem lõpetanud oli vabrikukoolides — 3069, kellest 2481 lõpetas 6-kuulise ning 588 10-kuulise kursuse. Domineerisid n.ö. traditsioonilised erialad: kuni 1955. aastani (*incl.*) said vabrikukoo-

⁴³ Vt. Kennik, A. Tööjõureservide süsteemi õppeasutused oskustöölise ettevalmistajana, lk. 22.

lides kutse 621 müürseppa, 584 krohvijat, 377 puuseppa, 102 maalrit ja 88 tiserit. Uutel, 1950. aastatel avatud erialadel jõuti välja õpetada 168 torulukkseppa, peale selle plekkseppi, tööpingitöölisi ja sarrustajaid. Liit-erialadel lõpetas vabrikukooli nr. 1 175 krohvijat-fassaadikrohvijat, 167 müürseppa-pottseppa, 103 puuseppa-raketispuuseppa ja 70 maalrit-klaasijat, vabrikukooli nr. 18 lõpetas 495 traktoristi.

Vabrikukoolidest reorganiseeritud ehituskoolid andsid kolme lennuga 1962 ehitustöölisi, kellest 1591 said ettevalmistuse 10-kuulise õppeaja vältel. Lõpetanud oli 15 erialal, siingi kõige rohkem müürseppi (512), krohvijaid (455), torulukkseppi (222), puuseppi (217) ja maalreid (157).

Ehitustöölised prevaleerisid ka kaevanduskoolides: 360 krohvijat, 261 müürseppa, 196 puuseppa, 181 maalrit, 104 torulukkseppa, 96 raketispuuseppa, väiksemal arvul veel elektrilukkseppi, elektrikeevitajaid, tööpingitöölisi ja elektrimontööre. Kaevanduse erialadel (viimane lend 1953. aastal) lõpetas 394 inimest, neist 249 lahtimurdjat, 58 läbindajat, 51 toestajat ja 36 puurijat. 18 lõpetanut said masinisti ja 35 masinistiabi kutse. Kaevanduskoolide lõpetanuteist said 6-kuulise ettevalmistuse 1128, 10-kuulise 591 inimest.

Aastail 1954—1958 koolitati Eesti Vabariikliku Tööjõureservide Valitsuse õppeasutustes välja 9650 mehhanisaatorit. Põllumajanduse mehhaniseerimise koolides said kutse 3112 traktoristi, 3616 lukksepa erialaga traktoristi-masinisti, 209 põllumajanduse elektrifitseerimise elektrimontööri, 245 traktoribrigaadide brigadiri, 808 kombainerit ja 51 linakitkumismasina juhti. Põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskoolides omandas 571 inimest traktoristi, 562 laia profiiliga traktoristi-masinisti, 70 auto- ja traktoriremondilukksepa, 60 elektromehaaniku ja 49 treiali kutse. Paide põllumajanduse mehhaniseerimise tööstuskooli nr. 1 lõpetas 297 ekskaavatorijuhti.

*

Aastail 1951—1958 said Tööjõureservide Valitsuse õppeasutustest kaadrit Eesti NSV tööstusettevõtteid, põllumajandus, raudtee, ehitusorganisatsioonid ja kaevandused, mõningal määral ka kergetööstuse ettevõtteid (õmb-lusvabrikud). 20 806 oskustöölise ettevalmistamisega andsid kutsekoolid omapoolse panuse Nõukogude Eesti rahvamajanduse ülesannete edukaks täitmiseks 1950. aastail.

NSV Liidu ulatuses said 1951—1958 tööjõureservide süsteemis ettevalmistuse 4 378 000 noort, neist 2-aastase õppeajaga tööstus-, raudtee- ja kaevanduskoolides 1 039 000 (23,7%), põllumajanduse mehhaniseerimise koolides ja tööstuskoolides 1 469 000 (33,6%), vabriku-, ehitus- ja kaevanduskoolides 1 574 000 (36,0%) ning tehnikakoolides 296 000 (6,7%).⁴⁴ Eestis lõpetas samal ajavahemikul tööstus-, eritööstus- ja raudteekoolid 4406 (21,2%), põllumajanduse mehhaniseerimise koolid ja tööstuskoolid 9650 (32,4%), vabriku-, kaevandus- ja ehituskoolid 6750 (46,4%) oskustöölisi. Andmete võrdlemisel ilmneb, et vabriku-, kaevandus- ja ehituskoolide osatähtsus oskustöölise ettevalmistamisel oli Eestis üleliidulistest keskmistest näitajatest suurem, tööstus- ja raudteekoolide ning põllumajanduse mehhaniseerimise koolide ja tööstuskoolide osakaal aga mõnevõrra väiksem.

1951—1955 moodustas tööliste ja teenistujate arvu aasta keskmine juurdekasv Eesti NSV rahvamajanduses 14 100.⁴⁵ Sellest langes tööjõureservide koolidele keskmiselt 2416 (17,1%). 1956—1958 oli aasta keskmine

⁴⁴ Народное хозяйство СССР в 1961 году. Статистический ежегодник. М., 1962, lk. 588.

⁴⁵ Eesti NSV rahvamajandus 1975. aastal. Statistika aastaraamat. Tallinn, 1976, lk. 226.

juurdekasv 13 400 töölist ja teenistujat, sellest tööjõureservide koolide osa keskmiselt 2909 (21,7%). Seega tööjõureservide koolide osakaal oskustöölise kaadri ettevalmistamisel Eesti NSV rahvamajandusele 1950. aastatel kasvas (1946—1950 oli see 16,2%). Sellele vaatamata ei saa neist koolidest tulnud oskustöölise arvu ja osakaalu pidada Eesti NSV võimalustele vastavaks, s. t. kutsekoolides õpitavate erialade nomenklatuur ei hõlmanud veel kõiki vajadusi.

Nõukogude Eesti kutseharidussüsteem moodustab ühe osa tsentraliseeritult juhitud üleliidulisest kutseharidussüsteemist. Seetõttu on kutsehariduse põhilised arengusuunad ühised kõigile liiduvabariikidele. Kui näiteks Eestis võib 1950. aastate teisel poolel täheldada kutsekoolides ettevalmistatud kaadri mõningast vähenemist, siis samasugune tendents esines ka üleliiduliselt, samuti naabervabariikides Lätis ja Leedus. Nii lõpetas Läti kutsekoolid 1956. aastal 5000, 1957. aastal 5200 ja 1958. aastal 4600 inimest, Leedus vastavalt 4300, 4700 ja 4300 inimest.⁴⁶

Põhiliste arengusuundade ühtelangevus ei tähenda käugeltki seda, et kohalikke vajadusi ja iseärasusi ei arvestataks. Eesti Vabariiklik Tööjõureservide Valitsus taotles Eesti NSV valitsuselt ja direktiivorganitelt 1950. aastail (eriti Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu moodustamise järel, arvestades sellega tekkinud uusi soodsaid võimalusi) uute koolide ja erialade avamist, ehitustöölise ettevalmistamise laiendamist, ametkondlike koolide koondamist Tööjõureservide Valitsuse alluvusse jms. Mitmele tõstatatud probleemile leiti soodne lahendus juba neil aastail, kuid mõnedki olulised küsimused lahendati hiljem, pärast üleliidulise ja seejärel ka Eesti NSV seaduse «Kooli ja elu sidemete tugevdamisest ning rahvahariduse süsteemi edasiarendamisest Eesti NSV-s» vastuvõtmist (aprillis 1959). Kutseõpetuse viimine uutele alustele ja kutseharidussüsteemi täiustumine võimaldasid siis, uutes tingimustes, veelgi paremini rahuldada neid vajadusi, mida esitas kutsehariduse õppeasutustele Nõukogude Eesti sotsiaalne areng.

⁴⁶ Народное хозяйство СССР в 1961 году, lk. 589.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Ajaloos Instituut

Toimetusse saanud
29. I 1980

A. КЕННИК

О РОЛИ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ЭСТОНСКОЙ ССР В 1951—1958 гг.

В послевоенные годы Эстонское республиканское управление трудовых резервов создало сеть профессиональных учебных заведений, в которой в 1951 г. насчитывалось 4 ремесленных, 2 специальных ремесленных и 1 железнодорожное училище, 5 школ фабрично-заводского обучения (ФЗО) и 2 горно-промышленные школы. В ремесленных и железнодорожных училищах с двухгодичным сроком обучения готовили в первую очередь токарей по металлу, слесарей, а также рабочих других специальностей для промышленности, помощников машинистов паровозов и слесарей по ремонту для железной дороги, в школах ФЗО и горно-промышленных школах с шестимесячным сроком обучения — рабочих-строителей и шахтеров. В Пайдеском ремесленном училище № 9 готовили машинистов экскаваторов и слесарей по ремонту сельхозмашин, а в Пылтсамааском ФЗО № 18 — трактористов.

Технический прогресс и социальное развитие Советской Эстонии обусловили в 1950-е гг. в подготовке кадров возникновение новых направлений — с одной стороны, повышенную потребность в кадрах по определенным (отчасти совершенно новым) специальностям, а, с другой, курс на заметное усовершенствование методов обучения.

Наряду с дальнейшим развитием прежних профессий, особое внимание стали уделять подготовке кадров для сельского хозяйства и строительства. В системе трудовых резервов в эти годы были учреждены училища механизации сельского хозяйства и ремесленные училища по механизации сельского хозяйства, а школы ФЗО были реорганизованы в строительные школы (училища) с десятимесячным (позже с двухлетним) сроком обучения. С удлинением срока обучения возросла и требовательность к обязательному предварительному образованию, по некоторым специальностям молодежь ниже семиклассного образования уже не принималась. Учреждение в 1957 г. технических училищ положило в системе трудовых резервов основу для профессиональной подготовки молодежи со средним образованием. В результате этого сеть учебных заведений заметно разнообразилась. В 1958 г. в системе трудовых резервов насчитывалось 21 учебное заведение с 3847 учащимися.

Учебные заведения Эстонского республиканского управления трудовых резервов в период 1951—1958 гг. закончили 20 806 человек. Подготовленные в системе трудовых резервов кадры внесли в эти (а также и в последующие) годы заметный вклад в успешное выполнение задач народного хозяйства Советской Эстонии.

Средний годовой прирост числа рабочих и служащих в народном хозяйстве Эстонской ССР составил в 1951—1955 гг. 14 100, а в 1956—1958 гг. 13 400 человек. Из этого числа в училищах и школах трудовых резервов насчитывалось в 1951—1955 гг. соответственно 2416 человек, или 17,1% (в 1946—1950 гг. 16,2%), а в 1956—1958 гг. 2909 человек, или 21,7%. Следовательно, роль учебных заведений трудовых резервов в подготовке квалифицированных кадров для народного хозяйства Эстонской ССР в 1950-е годы возросла, отвечая, таким образом, требованиям экономического, социального и культурного развития республики.

*Институт истории
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
29/1 1980

A. KENNIK

THE CONTRIBUTION OF VOCATIONAL SCHOOLS TO THE TRAINING OF QUALIFIED LABOUR IN THE ESTONIAN SSR IN 1951—1958

In the 1950s, the technical progress and social development of the Estonian SSR stipulated a new orientation in the system of vocational education. On the one hand, there was now an increased demand for qualified labour of certain professions (partly quite new ones), and on the other, the existing training methods had to be improved and made more efficient.

In the 1950s, next to a further development of the traditional specialities, particular stress was laid on the training of labour for the mechanization of agriculture and for construction. Within the educational system of the Labour Reserves, new schools were established for mechanizers of agriculture and for industry; the existing factory schools were re-organized to 10-month (later 2-year) construction schools. Apart from the extension of the training period, the demands concerning the compulsory preliminary education of the trainees were considerably raised: in a number of specialities, a preliminary 7-year school education was required. In 1957, with the establishment of technical schools, a basis was laid for the training of young specialists having accomplished a full course of secondary education. In 1958, the vocation-educational system of the republican Labour Reserves enlisted 21 vocational schools with a total of 3847 pupils.

In the interval of time between 1951 and 1958, a total of 20,806 qualified workers graduated from the schools of the Labour Reserves. They began working in industrial enterprises, agriculture, railway transport, building organizations, mines, and, to some extent, also at light-industry enterprises. Thus, the educational system of the Labour Reserves significantly contributed to the successful fulfilment of the tasks set to the national economy of the Estonian SSR.

The annual increment of the workers and employees in Soviet Estonian national economy was 14,100 persons in 1951—1955, and 13,400 in 1956—1958. Of that number, the respective share of the Labour Reserves was 2,416 or 17.1%, and 2,909 or 21.7% (in 1946—1950 16.2%). Thus, in the 1950s the role of the Labour Reserves schools in the training of qualified labour for the needs of Soviet Estonian national economy increased in significance, corresponding to the republic's economic, social and cultural development.

*Academy of Sciences of the Estonian SSR,
Institute of History*

Received
Jan. 29, 1980